

Věc: oponentský posudek bakalářské práce Violet Šumanové s názvem *Analýza a komparace antagonistů ve vybraných románech Jean Austenové*.

Autor posudku: doc. Mgr. Jakub Češka, Ph.D.

Jedná se o sympaticky pojatou bakalářskou práci, z níž je patrná poměrně značná přípravná práce. Přesto je, pokud jde o její strukturu a především styl výkladu, zjevné, že se v ní k důslednější analýze autorka nedostane. Svou práci zahajuje uvedením do života a díla Jean Austenové, k analýze se dostává zhruba v třetině. Otázkou tudíž je, proč se připravovat o prostor, v němž by mohla objasnit svůj teoretický přístup a základní tezi. I ve chvíli, kdy představuje svůj model antagonistů (tedy polárních postav k hrdinům), je zjevné, že se o mnoho dál než za parafrázi interpretovaných románů nedostane. Zhruba druhá třetina práce je výrazně zaplněna četnými parafrázemi, třebaže jsou někdy vedeny se zřetelem ke sledovanému tématu. Problém totiž spočívá v tom, že autorka v interpretaci nenabízí výrazně odlišný jazyk a slovník, než který nalezneme v románech.

Zde je ukázka:

„George Wickham se jeví jako charismatický mladík, je však manipulativní a počíná si nemorálně, jedná jen ve svém vlastním zájmu. Pan Darcy je na druhou stranu i navzdory své prvotní pýše a aroganci čestný s pevnými morálními zásadami“ (s. 31).

Je to otázka slovníku, který použijeme při definování konfliktu románového světa. Pokud bude vágní, či se příliš blíží běžnému výrazivu (domýšlivost, podlézavost, komičnost, čestnost), bude omezena přesnost a přesvědčivost výkladu (a také vzhled do principu dění románového světa).

Pro důraznější vzhled a pevnější interpretační založení by bylo zapotřebí obeznámit se alespoň základním způsobem s literárně teoretickými koncepty (záleží na výběru, preferoval bych strukturální poetiku, ať již český strukturalismus, ruský formalismus nebo francouzskou naratologii).

Práce je tematicky složena ze tří částí. Z uvozující do kontextu doby a díla Jeane Austenové. Další teoretickou perspektivu představuje pojetí antagonistů (pokud by se autorka věnovala antagonismům, nabídlo by jí to subtilnější aparát a mohla by dojít k určité binárně uspořádané tematické). Jako třetí lze vidět v žánrovosti – v parodičnosti, tudíž také v nápodobě parodovaného žánru gotického románu. Každá z interpretačních cest má své opodstatnění. Otázkou je, zda by nepostačil třetí ohled (při využití teorií intertextuality), nebo jen druhý (při důrazu na funkčnost literárních prvků, které autorka v práci ovšem pouze naznačuje). Mluvit o antagonistech ji totiž svazuje k jisté koherenci postav, k jejich jisté typologii, zárodek možného východiska z takto dopředu uzavřené interpretace je patrný v pasážích, kdy autorka mluví o různých funkcích antagonistických postav. Právě důraz na funkčnost považuji za klíčovou a je škoda, že jí nebylo věnováno více pozornosti. To je dáno snad již zmíněným omezeným slovníkem (přetvářka, čestnost, ...), který je minimálně částečně přejat z díla. Za nejcennější tudíž považuji pasáže, v nichž má autorka nakročeno k funkční analýze (podstatné je tudíž i to, že si všímá antagonistů a jejich role například při rozvoji fabule atp.).

Zde je ukázka: „Postava Wickhama jako antagonisty slouží jako kontrast, jenž zdůrazňuje ctnosti a slabosti hlavních hrdinů. Funkce ve vztahu Wickhama k Elizabeth je dvojitá – zaprvé slouží jako posílení jejích předsudků vůči panu Darcymu, ty jsou založeny na povrchních

dojmech a na lživých Wickhamových tvrzeních. Druhá funkce se projeví, když vyjde najevo pravda ohledně Wickhama a Elizabeth je tak nucena uznat své chyby v úsudku a přehodnotit své názory“ (s. 26).

Slovo funkce zde patrně autorka používá intuitivně, případně by mohla vysvětlit, jaké pojetí funkčnosti používá. Dovolil bych si navrhnout Barthesovo pojetí funkcí, které ve svém Úvodu do strukturální analýzy pouze načrtává, přesto by však autorce umožnil spojitěji pokrýt tematiku díla a pevněji zakotvit funkčnosti dílčích motivů (ať již ve vztahu k fabuli, nebo k jejímu emočnímu zakotvení).

Za velmi cennou považuji též pasáž věnovanou parodování gotického románu. Zde má též nakročeno k důslednější textové analýze. Ovšem i v těchto pasážích zůstává na půli cesty. Velmi trefně ilustruje (na konkrétních ukázkách) parodické rysy gotických výpůjček a zaslepenost postav, které jsou jimi vedeny. Ovšem parodičnost (ale i napodobivost, mimetičnost) patří k stěžejním motivům literatury a literární vědy. Proto je škoda, že se autorka spokojí s ilustrací a konstatováním parodičnosti (která je hojně zmiňovaná v sekundární literatuře), aniž by se pokusila ji více zobecnit. Zde mám na mysli sice starou, ovšem stále vlivnou analýzu René Girarda v jeho knize *Lež romantismu a pravda románu*. Pro Girarda představuje Don Quijote iniciační postavu, a to nejen pokud jde o parodii na rytířské romány, nýbrž také pokud jde o mechanismus napodobování (touhy napodobovat). Přitom nezůstává pouze o rytířských románů, ale věnuje se též například červené knihovně (marnivost paní Bovaryové).

Dovolím si to ilustrovat alespoň na jedné ukázce:

„Catherine se svými gotickými iluzemi do jisté míry připravuje o kritické nahlížení reality – gotické zápletky a motivy vidí všude kolem sebe, což ji nejednou dovede k různým omylům, a to jak ohledně situací, do nichž se dostává, tak ohledně lidí, s nimiž se setkává. A právě z tohoto důvodu jsou gotické iluze Catherine ne tak skrytým antagonistou příběhu – ovlivňování jednání hrdinky, a tak i celého děje“ (s. 35). Stejně rysy najdete též u Girarda při popisu napodobivé touhy. Zaslepenost, snivost, potlačený cit pro skutečnost, neboť jejím hlavním modelem je literární dílo.

V bakalářské práci najdeme nakročení k důslednější interpretaci, ovšem má i uvozující a parafrázující charakter. Proto ji hodnotím v rozmezí velmi dobře a dobře, necht' o výsledné známce rozhodne rozprava při obhajobě.

doc. Mgr. Jakub Češka, Ph.D.

V Paříži 4. 9. 2024.